O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

Ro‘yxatga olindi:
№ BD-60811500 – 1.24
“29” 08 2024 yil

“TASDIQLAYMAN”
O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor
q.x.f.d., professor
_____ Elmurodov A.A.
“29” 08 2024

YILQICHILIK VA TUYACHILIK

ISHCHI O‘QUV DASTURI (SILLABUSI)
(Sirtqi ta’lim 4-bosqich talabalari uchun)

Bilim sohasi:	800000	-	Qishloq, o‘rmon, baliq xo‘jaligi va veterinariya
Ta’lim sohasi:	810000	-	Qishloq xo‘jaligi
Ta’lim yo‘nalishi:	60811500	-	Zooinjeneriya (turlari bo‘yicha)
	60811500	-	Zooinjeneriya (qorako‘lchilik)

Samarqand – 2024

Fanning ishchi o'quv dasturi (sillabusi) 202_ yilda tasdiqlangan o'quv reja va fan dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

Xolmirzayev D.	Sam DVMChBU "Yaylov chorvachiligi, qorako'lchilik, asalarichilik va ipakchilik" kafedrasi professori, q.x.f.d
Boshmonov S.	Sam DVMChBU "Yaylov chorvachiligi, qorako'lchilik, asalarichilik va ipakchilik" kafedrasi assistenti

Taqrizchilar:

1. Dosmuxamedova M.X. – Tosh DAU "Umumiy zootexniya va veterinariya" kafedrasi professori.
2. Shakirov Q.J. – Tosh DAU "Umumiy zootexniya va veterinariya" kafedrasi professori.

Fanning ishchi o'quv dasturi "Yaylov chorvachiligi, qorako'lchilik, asalarichilik va ipakchilik" kafedrasining 2024 yil "____" _____dagi "____" -son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet Kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri: _____ **R.Ro'zimurodov.**

Fanning ishchi o'quv dasturi "Zooinjeneriya" fakulteti Kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (2024yil _____ _____dagi ____ -sonli bayonnoma).

Fakultet kengashi raisi: _____ **O.S.Boymatov**

Kelishildi:

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i professor v.b. _____ **Ro'ziqulov R.F.**

Fan Sillabusi
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

Fan to'g'risida ma'lumot
Fan shifri: **YT 1606**
Fan nomi: **Yilqichilik va tuyachilik**
Semestr/yil: **8-semestr/2024-2025-o'quv yili**
Kafedra: "Yaylov chorvachiligi, qorako'lchilik, asalarichilik va ipakchilik"
Soatlar/kreditlar: **6,0 ECTS (28 auditoriya soati, 152 soat mustaqil ta'lim)**

Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Laboratoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim	Jami
10	14	4	152	180

Fan bo'yicha mashg'ulotlarning joylashuvi:
Auditoriya vaqti: dars jadvaliga asosan
Talablar:
Fan uchun mas'ul kafedra: **"Yaylov chorvachiligi, qorako'lchilik, asalarichilik va ipakchilik"**
Instruktor to'g'risida ma'lumot
Kafedra joylashgan joyi: **SamDVMChBU, 6-o'quv binosi, 635-xona**
Telefon: +99894-282-67-74 ish telefoni; mobil: +99894-282-67-74
E.mail. saidmurodboshmonov@gmail.com Ish vaqti: Uchrashuvga ko'ra

I. Fanni o'qitishdan maqsad - "Yilqichilik va tuyachilik" fanining o'qitishdan maqsad – talabalarga yilqichilik va tuyachilik xalq xo'jaligidagi ahamiyati, eksteryeri, interyeri va konstitutsiyasi, yilqichilik va tuyachilikda ishlab chiqarish. Yosh otlarni o'stirish qonuniyatlari, ot va tuya zotlari, otlarning ish kuchidan qishloq xo'jaligida hamda transport sifatida samarali foydalanish, otlarning go'sht, biyalarning sut mahsuldorligi, yaylov yilqichiligi, ot sporti, tuyalarning go'sht, jun, sut, teri mahsldorligi, yilqichilik va tuyachilikda naslchilik ishlari bo'limlari kiritilgan. Talabalar shu soha bo'yicha yuqori malakali kadrlar, ot zavodlarida, yilqichilik fermalarida, otchoparlarda, va ot sporti maktablarida va boshqa ixtisoslashgan korxonalarda shuningdek, tuyachilik xo'jaliklarida ishlaydigan mutaxassislar tayyorlashga mos fan bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborardir.

II. Fanning vazifasi – nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, fermer dehqon va shaxsiy yordamchi xo'jaliklarida yilqichilikda va tuyachilikda takror ishlab chiqarishni bilish, ot va tuyalarning podasini tashkil qilish, ot va tuyalardan qishloq xo'jaligida ishchi va transport sifatida to'g'ri foydalanish, ularni me'yorda saqlash va oziqlantirish, ot sportini turlarini bilishda har tomonlama uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.

III. Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- yilqichilik va tuyachilikning mohiyati va vazifalari; yilqichilik va tuyachilikning xalq xo'jaligidagi ahamiyati va uning rivojlanish istiqbollari, ot va tuyalarning eksteryeri, interyeri va konstitutsiyasi, yilqichilik va tuyachilikda takror ishlab chiqarish, ot va tuyalarning ish kuchidan qishloq xo'jaligida va transport sifatida samarali foydalanish, ot va tuyalarning mahsuldorlik ko'rsatkichlari, yaylov yilqichiligi va tuyachiligi, yilqichilik va tuyachilikda naslchilik ishlari, otlarni mashq qildirish va sinash, ot sporti turlari hamda o'yinlari va ularning dunyo miqyosida tutgan o'rni ***tasavvurga ega bo'lishi;***
- urchitish usullaridan oqilona foydalanish, naslli ot va tuyalarni o'stirish va ulardan maqsadli foydalanish, yilqichilikda takror ishlab chiqarish, ot va tuya zotlari hamda mahsuldorligi, ot va tuyalardan ishchi va ulov sifatida foydalanish, yilqichilik va tuyachilikda naslchilik ishlari, oziqlantirish va ot sport turlarini bo'yicha ***ko'nikmalariga ega bo'lish;***
- otlarining anatomiyasi va fiziologiyasi, ularning tana tuzilishi zootexniyada naslchilik hsobotini yuritishda olingan ma'lumotlarni to'g'ri tahlili qilish, ularni oziqlantirish, saqlash texnologiyasini yilqichilik va ot sportiga oid o'quv ilmiy dasturlar, adabiyotlar, maruza matn bilan ishlash ***malakasiga ega bo'lishi kerak.***

IV. O'qitish usullari:

Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy uslublardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarning nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, ot va tuyalarni tanlash, juftlash, erkak hayvonlarni bolalarining sifatiga qarab baholash, ot va tuyalarning semizlik kategoriyalari bo'yicha chop etilgan ma'ruza matnlaridan keng foydalanish, talaba bilimini baholash tizimini joriy etish. Ma'ruza mashg'ulotlarida ilg'or pedagogik texnologiyalar foydalaniladi.

"Yilqichilik va tuyachilik" kursini loyihalashtirishda quyidagi asosiy konseptual yondoshuvlardan foydalaniladi:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.
Tizimli yondashuv.
Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv.
Dialogik yondoshuv.
Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish.
Muammoli ta'lim.

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.

7.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.

8. С.А.Козлов, В.А.Парфенов. Коневодство. Москва "КолосС" 2012.

Axborot manbaalari

9. www.zio.net
10. www.gov.uz
11. www.lex.uz
12. chorvador@list.ru

VIII. Baholash

Talabalarning fanlarni o'zlashtirishi 5 ballik tizimda baholanadi.

5 (a'lo) baho:
Xulosa va qaror qabul qilish;
Ijodiy fikrlay olish;
Mustaqil mushohada yurita olish;
Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;

4 (yaxshi) baho:
Mustaqil mushohada yurita olish;
Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;

3 (qoniqarli) baho;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;

2 (qoniqarsiz) baho:
Dasturni o'zlashtirmaganlik;
Fanning mohiyatini bilmaslik;
Aniq tasavvurga ega bo'lmaslik;
Mustaqil fikrlay olmaslik.

	shaklini bilish. Sport yo'nalishidagi otlarni oziqlantirish normasi.	
13	Sport otlarni mashq qildirishda sinashda foydalaniladigan inventarlar. To'liq abzallangan otni dastlabki ishga o'rgatish.	8
14	Dunyo miqyosidagi har xil mamlakatlarda klassik o'yinlarda chempion bo'lgan chavandozlarni o'rganish.	6
15	Ot zavodlarida, otchoparlarda ot sport klublarida mustaqil ravishda sport faoliyatini o'rganish. Turli ot sportining dunyo miqyosidagi tajribalarini o'rganish.	6
16	Yilqichilik va tuyachilikda naslchilik ishining tamoyillari, tashkillashtirish va uning istiqbollari. Naslli yosh tuyalarni oziqlantirish xususiyatlari.	8
17	Yilqichilik va tuyachilikning mahsuldorligiga ta'sir etuvchi omillar. Tuyalarning jun mahsul-dorligini ko'paytirish omillari.	8
18	Yilqi va tuyalarning sut va go'sht mahsuldorligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar va uni ko'paytirishning seleksion-texnologik omillari.	6
19	Yilqichilik va tuyachilikda o'tkaziladigan asosiy zootexnikaviy tadbirlar. Yilqichilik va tuyachilikda o'tkaziladigan nasl-chilik ishlarining taqvim rejasi.	8
20	"Naslchilik to'g'risida"gi, "Seleksiya yutuqlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining qonuni.	6
21	Yilqichilik va tuyachilikda qo'llaniladigan urchitish usullari. Naslli erkak ayg'ir va tuyalarni avlodlarining sifati bo'yicha baholash.	10
22	Papax va Sur-Papax o'yinlari.	6
	Jami	**152**

VII. Adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. Xolmirzayev D. "Yilqichilik va tuyachilik". Darslik. Samarqand. Fan, 2021 yil.

2. Xolmirzayev D. "Yilqichilik fanidan amliy mashq'ulotlar". O'quv qo'llanma. Samarqand. Fan, 2021 yil.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.

4. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.

5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.

V. Fanning tarkibiy tuzilishi:

5.1. "Yilqichilik va tuyachilik" fanidan rejalashtirilgan ma'ruza mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Ma'ruza mashg'ulotlarining:			
№	**mavzulari**	**rejasi**	**soat**
1-modul. Kirish. Yilqichilik va tuyachilikning umumiy asoslari.			
1.1	Yilqichilik va tuyachilik fanining ahamiyati to'g'risida tushuncha.	1.1.1.Yilqichilik sohasining xalq xo'jaligidagi ahamiyati va rivojlanish istiqbollari. 1.1.2.Naslchilik to'g'risida qabul qilingan qonun. Prezident tomonidan qabul qilingan farmon va qarorlari. 1.1.3.Yilqichilik va tuyachilikning respublikamizda va jahondagi holati	2
2-modul. Ot zotlari.			
2.1	Ot zotlari.	2.1.1. Ot zotlarini qo'yidagi reja asosida o'rganish maqsadga muvofiqdir. 2.1.2. Mahalliy zotlar. 2.1.3. Madaniy zotlar.	2
3-Modul. Yaylov yilqichiligi va naslchilik ishi.			
3.1	Yaylov yilqichiligi va yilqichilikda naslchilik ishlari to'g'risida tushuncha.	3.1.1. Yaylov yilqichiligi haqida tushuncha. 3.1.2. Yaylovda boqiladigan otlarning biologik xususiyatlari. 3.1.3. Yilqichilikni rivojlantirishda ot zavodlaridagi naslchilik – ommaviy ishlarning maqsadi va vazifalari. 3.1.4. Chatishtirish, nasldor otlarni bonitirovka qilish haqida tushuncha. Ot zavodlari, otchoparlar va naslchilik fermalari.	2
4-modul. Ot sporti va sayohatlari.			
4.1	Ot sporti va sayohatlari.	4.1.1. Ot sportining kelib chiqish tarixi. Hozirgi holati va kelajakdagi rivojlanishi 4.1.2. Ot sportining klassik turlari. 4.1.3. Milliy ot sporti o'yinlari.	2
5-modul. Tuya zotlari va mahsuldorligi.			
5.1	Tuya zotlari va mahsuldorligi.	5.1.1 Tuya zotlari, shu jumladan O'zbekistonda urchitiladigan tuya zotlari. 5.1.2 Tuyalarni eksteryeri va biologik xususiyatlari to'g'risida tushuncha. 5.1.3 Tuyalarning sut mahsuldorligi. 5.1.4 Tuyalarning go'sht mahsuldorligi.	2
Jami:			**10**

5.2. "Yilqichilik va tuyachilik" fanidan rejalashtirilgan amaliy mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Amaliy mashg'ulotlarning			
№	mavzulari	rejasi	soat
1	Otlarning eksteryeri, tuslari, belgilari, nuqson va kamchiliklarini o'rganish.	1.1. Otlarning eksteryeri xaqida tushuncha. 1.2. Otlarning tana tuzilishi. 1.3. Otlarning tana qismlarini topografik joylashishini o'rganish.	2
2	Otlarni o'lchash, tana tuzilish indekslarini chiqarish va tirik vaznini aniqlash.	2.1.Otlarni o'lchashda o'lchov asboblaridan to'g'ri foydalanish 2.2.Otlarni tana qismlarini to'g'ri o'lchash. 2.3.Otlarni tana tuzilish indekslarini chiqarish hamda tirik vaznini aniqlash usullarini o'rganishdan iborat.	2
3	Biyalarni qochirish.	3.1. Biyalarni qochirish usullari. 3.2. Biyalarni tanlash 3.3. Biyalarni juftlashga.	2
4	Qulun va toylarni o'sish va rivojlanishi hamda yoshini aniqlash.	4.1. Qulun va toylarni o'sish va rivojlanish qonuniyatlarini o'rganish. 4.2. Qulun va toylarni asrash va oziqlantirish shart-sharoitlari bilan tanishi. 4.3 Otlarni yoshini aniqlash	2
5	Nasldor otlarni bonitirovka qilish.	5.1. Otlarni bonitirovka qilish, ularning nasldorligini baholash. 5.2. Naslli otlarni bonitirovka qilish texnikasi bilan tanishtirish.	2
6	Tuyalarning ekestererini o'rganish va yoshini aniqlash.	6.1. Tuyalarning biologik xususiyatlari. 6.2. Tuyalarning eksteryeriga qarab tana tuzilishi va tana qismlarini o'rganish. 6.3. Tuyalarda tana qismlarining topografik joylashishni o'rganish. 6.4. Tuyalarning yoshini aniqlash.	2
7	Tuyalarni o'lchash va bonitirovka qilish.	7.1. Tuyalarni o'lchashda o'lchov asbob-laridan to'g'ri foydalanish 7.2. Tuyalarni tana qismlarini to'g'ri o'l-chash. 7.3. Tuyalarni bonitirovka qilish. 7.5. Tuyalarni bonitirovka qilish.	2
Jami:			14

5.2. "Yilqichilik va tuyachilik" fanidan rejalashtirilgan Laboratoriya mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Amaliy mashg'ulotlarning			
№	mavzulari	rejasi	soat
1.	Otlarning go'sht va qo'shimcha mahsulotlarini o'rganish.	6.1. Otlarning semizlik kategoriyasi. 6.2. Ot go'sht nimtasining morfologik tarkibi. 6.3. Xar xil yoshdagi ot go'shti nimtasining navlari.	2
2.	Tuyalarning go'sht, sut va jun mahsuldorligini o'rga-nish.	2.1. Tuyalarning go'sht mahsuldorligi. 2.2. Tuyalarning sut mahsuldorligi. 2.3. Tuyalarning jun mahsuldorligi.	2
			4

VI. "Yilqichilik va tuyachilik" fanidan rejalashtirilgan talabalar mustaqil ta'limining kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Hajmi (soatda)
1	Chorvachilikni rivojlantirish bo'yicha Prezidentimiz va hukumatimiz tomonidan chiqarilgan farmon va qarorlarni o'rganish.	8
2	Dunyo mamlakatlarida va Respublikamizda yilqichilikning holati va rivojlanish istiqbollari.	6
3	Mahalliy va madaniy ot zotlarini o'rganish.	8
4	Yilqichilikda urchitish usullari.	6
5	Dunyo mamlakatlarida tuyachilikning xalq xo'jaligida tutgan o'rni.	6
6	Tuyalarning ish qobiliyati, tuyachilikda urchitish usullari va naslli tuyalarni bonitirovka qilish.	8
7	Dunyo miqyosida tuyalarning sut, jun mahsuldorligini o'rganish.	6
8	Shubot tayyorlash texnologiyasi. Shubotning inson salomatligini yaxshilashda shifobaxshlik xususiyatlari.	6
9	Jismoniy tarbiya va sport to'g'risidagi qonun hamda yilqichilikni rivojlantirish to'g'risida farmon va qarorlar.	6
10	Otlar bilan ishlashda, xavfsizlik texnik tadbirlar. Ot sporti musobaqasining klassik o'yin-larida o'ynaladigan ot zotlari.	6
11	Milliy ot sporti o'yinlarida o'ynaladigan zotlarning sportda tutgan o'rni. Jigitovka, valtijirovka, steplchez o'yinlari haqida tushuncha. Ot sayohatlari. Yosh otlarni minishga o'rgatishni o'rganish.	8
12	Olimpiyada o'yinlarida to'siqlardan o'tish (konkurlar) marshrut	6